

VÝROBA BANKOVEK A CEDULOVÁ TISKÁRNA V PRAZE*

Výroba bankovek

Výroba různých druhů papírových platidel (zjednodušeně hovoříme o bankovkách) patří z pohledu používaných technik a technologií, materiálů a strojních zařízení i využitím nejlepších odborníků k vrcholům polygrafické výroby. V bankovkovém tisku se pro svou jedinečnost a obtížnou napodobitelnost udržely i postupy (např. ručně provedená rytina), které jiná odvětví polygrafie dávno opustila pro svou časovou a finanční náročnost.

Výroba bankovek před rokem 1919

Bankovky se původně tiskly převážně v soukromých tiskárnách, které vyvinuly nebo zdokonalily vlastní výrobní postupy. V 19. století přestaly být bankovky jen doplňkem mincí a staly se hodnotově rozhodující částí oběhiva. To znamenalo rozvoj bankovkového tisku a vznik specializovaných bankovkových tiskáren v majetku státu či emisních bank. Na území dnešní České republiky obíhaly ještě krátkou dobu po vzniku samostatného československého státu rakousko-uherské bankovky, vyráběné v Tiskárně cenných papírů Rakousko-uherské banky ve Vídni.

Bankovka Rakousko-uherské banky 100 K III. emise s datem 2. 1. 1912, opatřená nalepeným československým kolmem 1 K. Návrh bankovky Josef Pfeiffer, portrétní rytina Ferdinand Schirnböck, provedení a tisk Österreichisch-ungarische Bank, Druckerei für Wertpapiere, Wien. Návrh kolku anonymní (hypoteticky Alfons Mucha), provedení a tisk Česká grafická Unie, Praha (uherská strana).

Bankovka Rakousko-uherské banky 1 000 K I. emise s datem 2. 1. 1902, opatřená natištěným československým kolmem 10 K. Návrh bankovky Rudolf Rössler a Heinrich Lefler, portrétní rytina Ferdinand Schirnböck, provedení a tisk Österreichisch-ungarische Bank, Druckerei für Wertpapiere, Wien. Návrh kolku František Franěk, provedení Rytecko-mechanická továrna Monetaria Pragensis, Praha, tisk Kolkovni úřad, Praha (uherská strana).

Výroba bankovek v letech 1919-1928

Prvními platidly samostatného československého státu byly tzv. prozatímní státopvky, poslední rakousko-uherské bankovky, okolované při měnové odluce v březnu 1919 československými kolky.

Prozatímní československé státopvky a poslední ještě platné rakousko-uherské bankovky byly od roku 1919 postupně nahrazovány státopvkami Republiky československé tzv. I. emise. Jejich vydavatelem byl Bankovní úřad při ministerstvu financí, fakticky prozatímní československá emisní banka a předchůdce Národní banky Československé.

Nový československý stát neměl na svém území vlastní cedulovou tiskárnu, proto se zajištění papírového oběhiva muselo řešit buď výrobou v zahraničí nebo v tuzemských běžných, tzv. průmyslových tiskárnách. Z celkových devíti nominálních hodnot státopvek I. emise zadal Bankovní úřad ministerstva financí výrobu dvou nejvyšších hodnot zahraničním tiskárnám, soukromé American Bank Note Company v New Yorku a již zmíněné tiskárně Rakousko-uherské banky ve Vídni.

První definitivní československé platidlo, státopvka Republiky československé 100 Kč I. emise s datem 15. 4. 1919. Návrh Alfons Mucha, provedení líc Grafický ústav Jan Štenc, Praha, rubu Österreichisch-ungarische Bank, Druckerei für Wertpapiere, Wien, tisk Knihtiskárna Politiky, Praha (líc a rubová strana). Řešení je typickým dílem Alfonse Muchy, na lici převážně ornamentální, na rubu portrétní s dvěma zrcadlově převrácenými portréty, jejichž modelem byla autorova manželka Marie Muchová.

* Obsah panelů ve Velkém sále Kongresového centra České národní banky v Den otevřených dveří v České národní bance dne 12. června 2010.